

(Поводом текста у Блицу од 22. марта 2009. године „[Влада стопира радне спорове](#)“)

Министарство економије и регионалног развоја преко Небојше Ћирића (државног секретара) послало је допис Министарству правде, Слободану Хомену (државном секретару), који је то министарство проследило в.д. председници Врховног суда Србије Нати Месаревић. Она је овај допис, уз свој допис, проследила свим председницима окружних судова за захтевом да упознају све судије о ставу Министарства економије и регионалног развоја.

Шта је правно недопустиво? Министарство економије може да тражи од Министарства правде шта год хоће. Прво, оно није надлежно за правна питања и друго, тиме се један део извршне власти обраћа другом делу извршне власти.

Међутим, недопустиво је да такав допис Министарство правде прослеђује в.д. председници Врховног суда Србије зато што је то директан притисак и поступак којим се угрожава независност судства и начело поделе власти. Министарство правде је морало да одговори Министарству економије да никакво уплитање у судске послове није дозвољено и да би то чак и они морали да знају и да никаквих законитих могућности у том правцу нема. При томе би било очекивано да им Министарство правде укаже на то да би се тиме додатно повредило право грађана на правично суђење у разумном року.

Скандалозан је – благо речено – поступак в.д. председнице ВСС Нате Месаревић којим она такав допис прослеђује свим судијама и тиме себе ставља у функцију чиновника извршне власти. Било би разумљиво, мада исто тако погрешно, да је тако поступила по захтеву премијера Цветковића или председника Тадића. Тиме би бар нешто достојанства задржала, с обзиром на функцију коју обавља. Она, међутим, што је још и најгоре, Врховни суд Србије, а тиме и цело судство ставља у положај трансмитера између представника извршне власти.

Шта је економска логика захтева Министарства за економски развој? Купци фирми на тендеру нису платили заостале плате радницима из периода пре приватизације, па пошто и судови мисле да су радници у праву, требало би некако онемогућити раднике да наплате своја потраживања. Чак ни ово министарство не мисли да радници нису у праву. Просто, такви захтеви би фирме довели у стечај. А пошто је економска криза, питање је да ли би данас било купаца за фирме у стечајном поступку, чиме би ти исти радници остали без посла. По процени Министарства њих има приближно 90.000.

Много је тога спорног у овом ставу Министарства за економију и регионални развој. Прво, како се може очекивати од радника којима нису исплаћиване плате да сносе терет економске кризе? Њима се мора, апсолутно мора, омогућити да наплате своја потраживања (у економском смислу, правно је то недвосмислено). Процес сиромашења друштва и његовог социјалног раслојавања се у кризним ситуацијама мора зауставити зато што у супротном прети хаос који је тек погубан. Али и иначе нема прогреса друштва без уравнотеженог развоја.

Друго, зашто смо дозволили да купци на тендерима не измире ове обавезе одмах? Свако ко је давао понуду за куповину знао је да га, ако победи на тендеру, чека исплата заосталих плата и доприноса и за тај износ је сваки савесни купац већ био умањио куповну цену. Зашто се захтева од радника да сносе терет кризе, а не захтева се то од купаца фирми на тендеру? Требало би на њих извршити притисак судским извршењима, па бисмо тек онда видели ко од њих стварно не може да плати и да ли без њих стварно не би могла да буде настављена производња.

Треће, ако постоји процена да су нам и такви несавесни купци у овом тренутку потребни, онда је решење да држава преузме на себе обавезу да исплати радницима плате и доприносе, па да се даље проблем решава између ње и купаца. Примера ради, један модел решења би био: сваки послодавац који плати радницима заостале плате биће за тај износ ослобођен пореза према држави, али ће држава заузврат постати власник у његовој фирми са свим контролним функцијама, сразмерно дугованом порезу. Може се уговорити и право откупа државног дела по тржишној цени у корист већинског власника у неком догледном тренутку.

Четврто, ако се бавимо спасавањем фирми од банкротства, да ли то значи да ћемо све спасавати? И како? И ко то може у било којој земљи? И зашто баш збирно ове фирме? Наводно решење које покреће допис Министарства економије показује се као промашај у најбољем случају.

Унутрашњи политички контекст: Драматичност целог случаја треба разумети и у контексту управо усвојеног сета правосудних закона који, између осталог, предвиђају уплив извршне власти на кључне органе судске власти и реизбор свих судија, који значи даље партијско кадрирање. В.д. председница ВСС шаље допис свим судијама обавештавајући их шта противзаконито хоће извршна власт у тренутку када непосредно предстоји реизбор тих истих судија. Па нека они одлуче да ли ће судити по закону или како министри нареде. Све то још више погоршава податак да је госпођа Месаревић председник Високог савета судства, тела које спроводи реизбор.

Међународни контекст: У времену кризе, када се сви из петних жила упињу да привуку инвестиције, наша власт шаље супротан сигнал тиме што подрива оно мало владавине права што нам је преостало. Када су већ веома јасни сигнали (знам да је ово еуфемизам) да Србија није у агенди прикључења ЕУ у догледно време и када бисмо морали (ја и не мислим да треба да се прикључимо ЕУ) да покажемо да озбиљно отклањамо примедбе које се пре свега тичу изградње правне државе, поступци власти су управо супротни свему томе.

Кочничари: Овај случај је показао ко заправо спречава Србију да постане пристојно место за живот – представници власти. Нама је преко потребна правна држава ради нас самих. Нама је преко потребно независно судство, независно пре свега од утицаја извршне власти, али и од олигархије унутар судства коју је извршна власт усталичила. Због права грађана на правично суђење у разумном року. Само ће на тај начин неко ко је радник имати шансе да оствари своје елементарно право да буде плаћен за остварени рад. Ово је уједно и стандард ЕУ, само што се са оваквом влашћу неће никада реализовати. Мере наводног спасавања привреде толико погодују купцима наших фирми да остављају горак укус у устима. Међутим, показују недовољну стручност наше власти и потпуно закулисно одлучивање без било какве могућности да макар стручна јавност утиче на разматрање оправданости оваквих потеза. Представници наше власти уместо стабилности која је преко потребна у кризним временима продукују изразиту нестабилност. Уместо бриге о социјалној сигурности они разлике даље продубљују. И на крају, зато што то свима одмах пада у очи, све би то да ураде незаконито.

Кад се ситуација боље сагледа, наша власт не само да кочи све позитивне промене у друштву, него директно гура Србију низбрдо. Добра страна целог случаја је у томе што ће власт веома тешко овај скандал прикрити неком бомбастичном причом, а континуитет ове теме и боље разумевање њене суштине приближавају нас расплету.